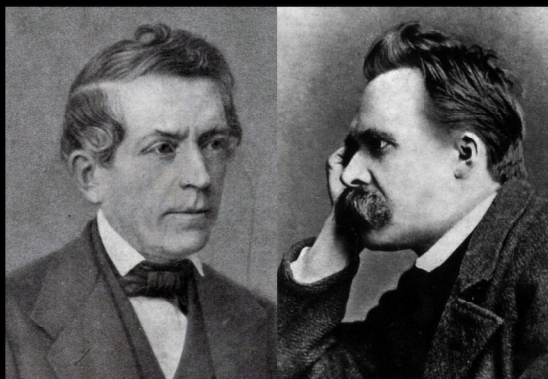

Friedrich
NIETZSCHE

David Strauss
uskontunnustajana
ja kirjailijana

David Strauss uskontunnustajana ja kirjailijana

FRIEDRICH NIETZSCHE

David Strauss
uskontunnustajana
ja kirjailijana

Suomentanut
Risto Korkea-aho

David Strauss der Bekenner und der Schriftsteller ilmestyi 1873.

© 2021 Risto Korkea-aho

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-803-501-5

1.

Yleinen mielipide Saksassa näyttää miltei kieltävän puhumasta sodan, etenkin voitokkaasti päättyneen sodan haitallisista ja vaarallisista seurauksista: mutta sitäkin halukkaammin kuunnellaan niitä kirjailijoita, jotka eivät tunne mitään tärkeämpää mielipidettä kuin tuon yleisen ja jotka siksi kilvan ylistävät sotaa ja riemuiten omista tautuvat niille mahtaville ilmiöille, jotka sota on saanut aikaan siiveellisyydessä, kulttuurissa ja taiteessa. Tulkoon siitä huolimatta sanotuksi: suuri voitto on suuri vaara. Se on ihmisluonnolle raskaampi kantaa kuin tappio; näyttää jopa siltä, että on helpompi saavuttaa sellainen voitto kuin kantaa se niin, ettei siitä kehkeydy raskaampaa tappiota. Mutta kaikista niistä haitallisista seurauksista, joita viimeisin Ranskaa vastaan käyty sota tuo mukanaan, ehkä haitallisin on eräs laajalle levinnyt, suorastaan yleinen erehdys: se yleisen mielipiteen ja kaikkien yleistä mielipidettä toittavien erehdys, että tuossa taistelussa myös saksalainen kulttuuri on voittanut ja että siksi tämä kulttuuri täytyy nyt koristaa seppelein, jotka ovat niin poikkeuksellisen tapauksen ja menestyksen arvoiset. Tämä harhaluulo on äärimmäisen turmiollinen: ei sen vuoksi, että se on harhaluulo – on näet olemassa mitä terveellisimpiä ja siunauksellisimpia erehdyksiä – vaan sen vuoksi, että se voi muuttaa voittomme täydelliseksi tappioksi: *saksalaisen hengen tappioksi, jopa sen tuhoksi, »Saksan valtakunnan» eduksi.*

Vaikka yhtäältä jopa oletettaisiin, että taistelussa olisi ollut vastakkain kaksi kulttuuria, voittajan arvon mittapuu jäisi joka ta-

pauksessa varsin suhteelliseksi eikä missään tapauksessa antaisi syytä voitonriemuun tai itseihailuun. Pitäisi näet tietää, minkä arvoinen olisi ollut tuo kukistettu kulttuuri: ehkei paljon minkään: siinä tapauksessa voittokaan, olipa sotamenestys kuinka komeata tahansa, ei anna voittaneelle kulttuurille aihetta juhlaan. Toisaalta meidän tapauksessamme ei voi olla puhettakaan saksalaisen kulttuurin voitosta, ja siihen on mitä yksinkertaisimmat syyt; koska ranskalainen kulttuuri jatkaa olemassaoloaan kuten ennenkin ja koska me olemme siitä riippuvaisia kuten ennenkin. Kulttuuri ei auttanut meitä sodassa. Ankara sotilaskuri, luontainen urhoollisuus ja kestävyys, johtajien ylivoimaisuus, johdettavien yhtenäisyys ja kuuliaisuus, lyhyesti sanottuna elementit, joilla ei ole mitään tekemistä kulttuurin kanssa, auttoivat meidät voittoon vastustajasta, jolta puuttui tärkein osa näistä elementeistä: vain sitä voidaan ihmetellä, että se, mikä Saksassa nykyään sanoo itseään »kulttuuriksi», on niin vähän noussut torjumaan näitä suuren menestyksen sotilaallisia edellytyksiä, ehkä vain sen takia, että tämä itseään kulttuuriksi sanova »jokin» katsoi itselleen edullisemmaksi osoittautua tällä kertaa palvelusalttiiksi. Jos se saa edelleen kasvaa ja rehottaa, jos sitä hemmotellaan siinä imartelevassa harhaluulossa, että se itse on voittanut, niin se voi, kuten sanoin, tuhota saksalaisen hengen – ja kuka tietää, kelpaako jäljelle jäävä saksalainen ruumis sitten enää mihinkään!

Jos se tyynimielinen ja sitkeä urhoollisuus, jonka saksalaiset panivat ranskalaisten pateettista ja arvaamatonta hillittömyyttä vastaan, olisi mahdollista kutsua sitä sisäistä vihollista vastaan, tuota sangen monimielistä ja joka tapauksessa epäkansallista »sivistyneisyyttä» vastaan, jota Saksassa nykyään, vaarallisen väärinkäsityksen myötä, sanotaan kulttuuriksi: niin kaikkea toivoa todellisesta aidosta saksalaisesta sivistyksestä, tuon sivistyneisyyden vastakohdasta, ei olisi menetetty: sillä saksalaisilla ei ole koskaan ollut pulaa oivaltavista ja uskaliaista johtajista ja sotapäälliköistä – näiltä vain on usein puuttunut saksalaisia. Mutta voidaanko saksalainen urhoollisuus

suus ohjata tuolle uudelle uralle, sitä minä yhä enemmän epäilen ja pidän, sodan jälkeen, päivä päivältä epätodennäköisempänä; sillä minä näen, kuinka kaikki ovat vakuuttuneet siitä, ettei sellaista taistelua ja urhoollisuutta enää tarvita, että pikemminkin asiat ovat enimmäkseen parhaassa mahdollisessa järjestyksessä ja joka tapauksessa kaikki tarpeellinen on jo kauan sitten löydetty ja tehty, lyhyesti, että kulttuurin paras kasvu on kaikkialla osin kylvetty, osin tuoreen vihreää ja siellä täällä jopa uhkeassa kukassa. Tällä saralla ei vallitse ainoastaan tyytyväisyys; tässä on onnea ja huimausta. Minä tunnen tämän onnen ja huimauksen saksalaisten lehtimiesten sekä romaani-, tragedia-, laulu- ja historiatehtailijoiden verrattoman itsevarmassa käytöksessä: he nimittäin ilmiselvästi muodostavat yhteenguuluvan seurapiirin, joka, kuten näyttää, on vannonut valloittavansa modernin ihmisen jouto- ja sulatteluhetket, siis hänen »kulttuurituokionsa», ja niiden aikana turruttavansa hänet painetun sanan voimalla. Tämä seurapiiri uhkuu nyt, sodan jälkeen, onnea, arvokkuutta ja itsetietoisuutta: tämän »saksalaisen kulttuurin menestyksen» jälkeen se ei tunne itseään ainoastaan vahvistetuksi ja oikeutetuksi, vaan lähestulkoon pyhäksi, ja sen vuoksi se puhuu juhlavammin, rakastaa Saksan kansalle osoitettuja puheita, julkaisee klassikko-tyyliin koottuja teoksia ja todellakin palveluksessaan olevissa maailmanlehdissä myös julistaa joukostaan joitakuita uusiksi saksalaisiksi klassikoiksi ja mallikirjailijoiksi. Voisi ehkä odottaa, että Saksan sivistyneistön harkitsevampi ja oppineempi osa tunnistaissi ne vaarat, joita tällainen *menestyksen väärinkäyttö* aiheuttaa, tai ainakin sen pitäisi tuntea olonsa kiusaantuneeksi tästä näytelmästä: sillä mikäpä voisi olla kiusallisempaa kuin katsoa, kun muotopuoli seisoo pöyhistellessä peilin edessä kuin kukko ja vaihtaa ihailevia katseita kuvajaisensa kanssa. Mutta oppineet säädyt antavat mielihyvin kaiken tapahtua, ja niillä on kylliksi tekemistä itsensä kanssa, jotta ne voisivat kantaa huolta vielä saksalaisesta hengestäkin. Sitä paitsi nämä oppineet ovat mitä varmimmin vakuuttuneet siitä, että heidän oma sivistyksensä on ajan, jopa kaikkien aikojen kypsä ja

kaunein hedelmä, eivätkä he ymmärrä huolta yleisestä saksalaisesta sivistyksestä, koska he keskenään ja lukemattomien kaltaistensa kanssa ovat kaukana kaikkien tämän lajin huolten tuolla puolen. Huolellisemmalta tutkistelijalta, etenkin, jos hän on ulkomaalainen, ei muuten voi jäädä huomaamatta, että se, mitä saksalainen oppinut nykyään sanoo sivistysekseen, eroaa tuosta uusien saksalaisten klassikkojen voitonriemuisesta sivistyksestä vain tietämyksen määrän suhteen: kaikkialla, missä ei ole kysymys tietämyksestä, vaan osaamisesta, ei tiedonalasta, vaan taidosta, siis kaikkialla, missä elämän tulee todistaa sivistyksen lajista, siellä vallitsee nykyisin vain yksi saksalainen sivistys – ja sekö olisi ottanut voiton Ranskasta?

Tämä väite näyttää täysin käsittämättömältä: nimenomaan Saksan upseeriston laajempi tietämys, Saksan miehistön parempi koulutus, tieteellisempi sodankäynti ovat niitä tekijöitä, joissa kaikki puolueettomat tuomarit ja lopulta ranskalaiset itsekin ovat tunnistanee ratkaisevan edun. Mutta missä mielessä saksalaista sivistystä voitaisiin vielä pitää voittajana, jos siitä leikattaisiin irti saksalainen oppineisuus? Ei missään mielessä: sillä ankarampi kuri, rauhallisempi kuuliaisuus ovat moraalisia kvaliteetteja, joilla ei ole mitään tekemistä sivistyksen kanssa, ja ne erottivat esimerkiksi Makedonian joukot verrattomasti sivistyneemmistä kreikkalaisjoukoista. Voi olla kysymys vain sekaannuksesta, kun puhutaan saksalaisen sivistyksen ja kulttuurin voitosta, sekaannuksesta, joka perustuu siihen, että Saksassa on hukattu puhdas kulttuurikäsite.

Kulttuuri on ennen kaikkea taiteellisen tyylin yhtenäisyyttä kansan kaikissa elämänilmaisuissa. Mutta paljon tietämys ja lukeneisuus eivät ole kulttuurin välttämätön keino eivätkä liioin sen merkki, ja ne tulevat tarpeen vaatiessa mitä parhaimmin toimeen kulttuurin vastakohdan, barbarian, kanssa, siis: tyylittömyyden tai kaikkien tyylien kaoottisen sekamelskan kanssa.

Tässä kaoottisessa kaikkien tyylien sekamelskassa aikamme saksalainen kuitenkin elää: ja pysyy vakavana ongelmana, kuinka siitä huolimatta voi olla mahdollista, ettei hän kaikessa oppineisuudes-

»Mutta ketään hän ei vihaa enemmän kuin sitä, joka kohtelee häntä filisterinä ja sanoo hänelle, mikä hän on: este kaikille voimakkailla ja luoville, labyrinthi kaikille epäileville ja eksyneille, upottava suo kaikille voipuneille, jalkakahle kaikille korkeuksia tavoitteleville, myrkyllinen pilvi kaikille tuoreille iduille, kuivattava hiekkaerämaa etsivälle ja uutta elämää janoavalle saksalaiselle hengelle.»

Friedrich Nietzsche *Epäajanmukaisia tutkisteluja* ilmestyi neljässä osassa vuosina 1873-1876. Nelikon ensimmäinen osa, *David Strauss uskontunnustajana ja kirjailijana*, on harvinaisen sotaista jopa Nietzsche mittapuulla. Tässä kiistakirjoituksessa Nietzsche hyökkää aikansa saksalaisten poroporvarillista itsetyytyväisyyttä ja filisterikulttuuriksi kutsumaansa epäkulttuuria vastaan. Jälkimaailma on pitänyt kirjoitusta *Epäajanmukaisten tutkistelujen* vähäpätöisimpänä osana, mutta omana aikanaan se menestyi paremmin kuin nelikon muut osat.

